

Galeria de retrats

David Ferrer i Manuel del Llano

Quan es va fer evident que la fidelitat realista del retrat fotogràfic substituïa amb escreix –i a un preu més adient– els pintats a l'oli, els estudis dels primers fotògrafs es veieren concorreguts per tots els estaments de la societat. En tractar-se d'una professió tradicionalment narcisista, no podien faltar-hi els arquitectes.

Al Fons Fotogràfic de l'Arxiu Històric del COAC es conserva una bona col·lecció d'aquests retrats. Vinguts d'arreu, amb dipòsits i donacions d'èpoques diverses, constitueixen avui una galeria iconogràfica d'innegable valor sociològic. Una petita selecció, realitzada segons el nostre criteri, serveix per fer-la conèixer i il·lustrar l'evolució històrica de la imatge de l'arquitecte.

Els retrats més antics de què disposem, amb una tècnica fotogràfica encara molt limitada, documenten ja el paper d'elit social dels arquitectes catalans de mitjan segle XIX. En una Barcelona que una altra vegada es contempla a si mateixa i s'embadaleix del seu nou tremp econòmic, l'arquitecte és elevat a autor de la seva fisonomia urbana. Pere Garcia i Fària o Antoni Rovira i Trias posen enravenats i amb el pit carregat de medalles, fent palesa la consagració social d'una professió emergent vinculada estretament amb la burgesia de la ciutat.

A conseqüència d'aquest prestigi naixent, el 1878 es constitueix l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, que, fins a la seva desaparició després de la guerra civil, fou presidida pels arquitectes més eminents de cada moment. Per deixar-ne constància històrica, l'Associació constitueix una galeria de retrats fotogràfics dels presidents successius, emmarcats tots per una orla amb el lema *Labor improbus omnia vincit*, dels quals, com a mostra, triem el d'August Font i Carreres, autor de la façana i el cimbori de la catedral de Barcelona, que va presidir l'Associació entre el 1906 i el 1907.

Amb el canvi de segle la figura de l'arquitecte adopta una aparença menys institucional i més relaxada, i així es veu reflectit també per la càmera fotogràfica. El retrat de Bonaventura Bassegoda i Amigó, assegut al revés en una cadira i amb els braços reclinats indolentment sobre el respall, traspua seguretat professional, però amb una certa patina de bohèmia artística. L'arquitecte no és, ara, tan sols un professional seriós, sinó que vol presentar-se quasi com un artista. Aquesta nova imatge pública tindrà una llarga continuïtat, tal com ho demostra l'estudiadíssim retrat d'Antoni Puig i Gairalt, fet als anys trenta, que evoca descaradament, tant per la posa com per la il·luminació, els retrats d'actors de cinema dels estudis americans del moment.

No sempre, però, els arquitectes es podran fer retratar amb imatges tan afalagadores. Quan el Sindicat d'Ar-

Portrait gallery

When it became evident that the realistic accuracy of the photographic portrait successfully substituted – and at a more affordable price – oil paintings, the studios of the early photographers found themselves packed with all levels of society. Theirs being a traditionally narcissistic profession, the architects had to be there too.

In the COAC Historical Archive's Photography Collection, a large number of these portraits are conserved. They have come from all over, with deposits and donations from diverse eras, and today constitute an iconographic gallery of indisputable sociological value. The idea of this small selection, made following our own criteria, is to make known and illustrate the historical evolution of the architect's image.

The oldest portraits we have, using what was still a very limited photographic technique, document the elite social role already enjoyed by Catalan architects in the mid-19th century. In a Barcelona that was once more contemplating itself and becoming enraptured in its new economic boom, the architect was elevated to creator of the urban landscape. Pere Garcia i Fària and Antoni Rovira i Trias both pose stiffly, breast full of medals, making clear the social confirmation of an emerging profession closely linked to the city's middle class.

As a consequence of this emerging prestige, in 1878 the Association of Architects of Catalonia was formed. Until its disappearance following the Spanish Civil War, it was presided over by the most eminent architects of the time. To leave a historical record, the Association constituted a gallery of photographic portraits of the successive presidents, all framed with a border with the motto *Labor improbus omnia vincit*. As an example of this we have chosen that of August Font i Carreres, architect of the façade and dome of Barcelona Cathedral, who presided over the Association between 1906 and 1907.

With the turn of the century, the figure of the architect adopted a less institutional and more relaxed appearance, and this was also reflected by the camera. The portrait of Bonaventura Bassegoda i Amigó, sitting back to front on a chair with his arms indolently reclining on its back, exudes professional confidence, but has a certain sheen of artistic bohemia. The architect was no longer just a serious professional, but wanted to present himself also as an artist. This new public image would have a long continuity, as shown by the much-studied portrait of Antoni Puig i Gairalt, taken in the 1930s, and unashamedly evoking, in both pose and the lighting, the portraits of film stars from American studios of the time.

Galería de retratos

Cuando se hizo evidente que la fidelidad realista del retrato fotográfico sustituía con creces –y a un precio más asequible– a los pintados al óleo, los estudios de los primeros fotógrafos se vieron concurridos por todos los estamentos de la sociedad. Al tratarse de una profesión tradicionalmente narcisista, no podían faltar en ellos los arquitectos.

En el Fondo Fotográfico del Archivo Histórico del COAC se conserva una buena colección de estos retratos. Llegados de todas partes, con depósitos y donaciones de distintas épocas, constituyen hoy una galería iconográfica de innegable valor sociológico. Sirva esta pequeña selección, realizada según nuestro criterio, para darla a conocer e ilustrar la evolución histórica de la imagen del arquitecto.

Los retratos más antiguos de que disponemos, con una técnica fotográfica aún muy rudimentaria, documentan ya el papel de elite social de los arquitectos catalanes de mediados del siglo XIX. En una Barcelona que se contempla a sí misma de nuevo, embelesada con su nuevo ímpetu económico, el arquitecto es elevado a autor de su fisonomía urbana. Pere Garcia i Fària o Antoni Rovira i Trias posan erguidos y con el pecho repleto de medallas, poniendo de manifiesto la consagración social de una profesión emergente estrechamente vinculada a la burguesía de la ciudad.

A consecuencia de este naciente prestigio, en 1878 se constituye la Asociación de Arquitectos de Cataluña, que, hasta su desaparición tras la guerra civil, fue presidida por los arquitectos más eminentes de cada momento. Para dejar constancia histórica de esta circunstancia, la Asociación crea una galería de retratos fotográficos de los sucesivos presidentes, enmarcados todos ellos por una orla con el lema *Labor improbus omnia vincit*, de los que, como muestra, escogemos el de August Font i Carreres, autor de la fachada y el cimborrio de la catedral de Barcelona, que presidió la Asociación entre 1906 y 1907.

Con el cambio de siglo la figura del arquitecto adopta una apariencia menos institucional y más relajada, y así se ve reflejado también por la cámara fotográfica. El retrato de Bonaventura Bassegoda i Amigó, sentado al revés en una silla y con los brazos reclinados indolentemente sobre el respaldo, rezuma seguridad profesional pero con cierta patina de bohemia artística. El arquitecto no es, ahora, tan sólo un profesional serio, sino que desea presentarse casi como un artista. Esta nueva imagen pública tendrá una larga continuidad, tal como lo demuestra el estudiadísimo retrato de Antoni Puig i Gairalt, realizado en los años treinta, que evoca descaradamente, tanto por la pose como por la iluminación, los retratos de actores de cine de los estudios americanos del momento.

Pere Garcia i Fària, 1858-1927

Antoni Rovira i Trias, 1816-1884

Agustí Font i Carreras, 1845-1924

Lluís Domènech i Montaner, 1850-1923

Bonaventura Bassegoda i Amigó, 1862-1940

Antoni Puig i Gairalt, 1887-1935

Salvador Valeri i Pupurull, 1873-1954

Pere Pi i Calleja, 1907-1986

Jaume Mestres i Fossas, 1892-1981

quitectes, creat a l'inici de la guerra civil, obliga els professionals a afiliar-s'hi per poder exercir, les fotografies dels carnets, tan terriblement eloqüents sobre el moment històric que s'estava vivint, ens presenten uns arquitectes disfressats de proletaris, amb la camisa oberta, sense corbata –una cosa impensable mesos abans– i amb la pitjor americana del seu armari. (Que n'és d'expressiva la mirada de Francesc de P. Nebot, un arquitecte conservador i sempre molt ben vestit, en veure's en aquesta nova situació!)

La guerra civil obliga molts arquitectes a fugir del país. N'hi ha dos que podran retornar en circumstàncies i èpoques diverses: Puig i Cadafalch com un vell derrotat i Josep Lluís Sert, vell també, però amb una brillant carrera americana al darrere. En els seus retrats, obra respectivament de Català Pic i el seu fill Català Roca, es copsen magistralment aquestes diferències.

Acabada l'etapa més dura de la postguerra, una nova generació d'arquitectes retroba el fil del GATCPAC amb la creació del Grup R. Una fotografia fundacional, intencionadament expressiva, aconsegueix fixar una imatge institucional del grup, una cosa que el GATCPAC no va considerar necessària. L'aposta del Grup R a favor de l'arquitectura moderna portarà també a una visió diferent de l'exercici de la professió, i a partir d'aquest moment molts arquitectes treballaran en parella perquè ara són un grup d'amics que treballen plegats i així es volen presentar. La posa i sobretot la indumentària caracteritzaran cada retrat.

Finalment, cal citar dos arquitectes refractaris a la màquina fotogràfica: Antoni Gaudí i Francesc Mitjans. Malgrat aquesta reticència, l'Arxiu conserva un retrat de Gaudí de perfil, molt retocat i poc conegut, utilitzat com a capçalera d'un calendari de la Sagrada Família als anys trenta. La rotunditat escultòrica de la seva testa resulta idònea per cloure aquesta breu galeria de retrats. ♦

David Ferrer i Manuel del Llano

Architects could not always be portrayed with such flattering images. When the Architects' Trade Union, created at the start of the Civil War, forced professionals to sign up to be able to practice, the photographs on their membership cards, so terribly eloquent about the historical situation they were living, present us with architects dressed as proletarians, with open shirts, no ties – something unthinkable months earlier – and the worst jacket in their wardrobe. (How expressive the gaze of Francesc de P. Nebot, a conservative and always smartly-dressed architect, upon finding himself in this new situation!)

The Civil War forced many architects to flee the country. Two of them were able to return in different circumstances and periods: Puig i Cadafalch as a defeated old man and Josep Lluís Sert, also old, but with a brilliant American career behind him. In his portraits, the respective work of Català Pic and his son Català Roca, these differences are magnificently captured.

Once the hardest part of the post-war phase was over, a new generation of architects once more picked up the thread of the GATCPAC with the creation of Grup R. A founding photograph, intentionally expressive, manages to fix an institutional image of the group, something which the GATCPAC didn't consider necessary. The commitment of Grup R to modern architecture would also bring a different vision of the exercising of the profession, and from here on many architects would work with partners because they were now a group of friends who worked together, and they wanted to present themselves thus. The pose and above all the clothing characterise each portrait.

Finally, it is important to mention two architects opposed to the camera: Antoni Gaudí and Francesc Mitjans. Despite this reticence, the Archive conserves a portrait of Gaudí in profile, which has been heavily touched up and is not well known, used as the heading of a Sagrada Família calendar in the 1930s. The sculptural roundness of his head is ideal for finishing this short portraits gallery ♦

David Ferrer i Manuel del Llano
Translated by Debbie Smirthwaite

No siempre podrán los arquitectos retratarse con imágenes tan halagadoras. Cuando el Sindicato de Arquitectos, creado al inicio de la guerra civil, obliga a los profesionales a afiliarse para poder ejercer, las fotografías de los carnés, tan terriblemente elocuentes sobre el momento histórico que se estaba viviendo, nos presentan a unos arquitectos disfrazados de proletarios, con la camisa abierta, sin corbata –algo impensable meses antes– y con la peor americana de su armario. (¡Cuán expresiva resulta la mirada de Francesc de P. Nebot, un arquitecto conservador y siempre pulcramente vestido, al verse en esta nueva situación!)

La guerra civil obliga a numerosos arquitectos a huir del país. Dos de ellos podrán regresar en circunstancias y épocas distintas: Puig i Cadafalch como un viejo derrotado y Josep Lluís Sert, viejo también, pero con una brillante carrera americana a sus espaldas. En sus retratos, debidos respectivamente a Català Pic y su hijo Català Roca, se captan magistralmente estas diferencias.

Acabada la etapa más dura de la postguerra, una nueva generación de arquitectos retoma el hilo del GATCPAC con la creación del Grupo R. Una fotografía fundacional, intencionadamente expresiva, consigue fijar una imagen institucional del grupo, cosa que el GATCPAC nunca juzgó necesaria. La apuesta del Grupo R a favor de la arquitectura moderna llevará también a una visión distinta del ejercicio de la profesión. A partir de este momento muchos arquitectos trabajarán en parejas, porque ahora son un grupo de amigos que trabajan juntos y así quieren presentarse. La pose y sobre todo la indumentaria caracterizarán cada retrato.

Por último, no podemos dejar de citar a dos arquitectos reacios a la máquina fotográfica: Antoni Gaudí y Francesc Mitjans. A pesar de estas reticencias, el Archivo conserva un retrato de Gaudí de perfil, muy retocado y escasamente conocido, utilizado como cabecera de un calendario de la Sagrada Família en los años treinta. La rotundidad escultórica de su testa resulta idónea para cerrar esta breve galería de retratos. ♦

David Ferrer i Manuel del Llano
Traducido por Jordi Palou

Lluís Bonet i Garí, 1893-1993

F. de P. Nebot i Torrens, 1883-1966

Germán Rodríguez Arias, 1902-1987

Josép Puig i Cadafalch, 1867-1956. *Català Pic*

Josép Lluís Sert, 1902-1983. *Català Roca*

Antoni Bonet Castellana, 1913-1989

Grup R, *Català Roca*

Antoni de Moragas i Gallissà, 1913-1985, *Català Roca*

Tous, Fargas. *Oriol Maspons*

Martorell-Bohigas-Mackay. *Català Roca*

Giráldez, López Iñigo, Subias

Hardem i Bombelli

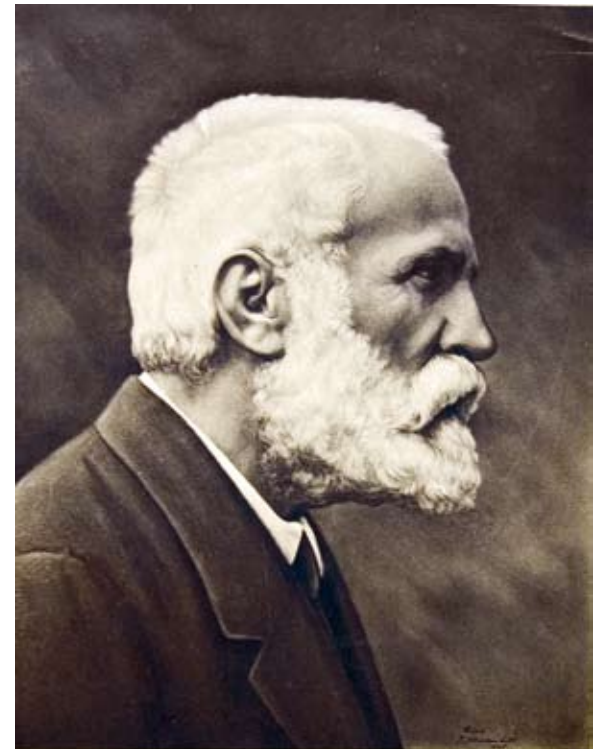
Estudi PER. Oriol Maspons

Alfonso Milà, Federico Correa. Antoni Bernad

Albert Viaplana, Helio Piñón. Català Roca

Antoni Gaudí i Cornet, 1852-1926